

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ
РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ
ДРУГИЙ СЕНАТ

у справі за конституційними скаргами Данилюка Степана Івановича та Литвиненка Олексія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини двадцятої статті 86 Закону України „Про прокуратуру“ від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII

м. Київ
13 грудня 2019 року
№ 7-р(II)/2019

Справа № 3-209/2018(2413/18, 2807/19)

Другий сенат Конституційного Суду України у складі суддів:

Головатого Сергія Петровича – головуючого,
Городовенка Віктора Валентиновича – доповідача,
Касмініна Олександра Володимировича – доповідача,
Лемака Василя Васильовича,
Мойсика Володимира Романовича,
Первомайського Олега Олексійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Юровської Галини Валентинівни,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційними скаргами Данилюка Степана Івановича та Литвиненка Олексія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини двадцятої статті 86 Закону України „Про прокуратуру“ від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 2–3, ст. 12) зі змінами.

Заслухавши суддів-доповідачів Городовенка В.В., Касмініна О.В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Данилюк С.І., Литвиненко О.І. звернулися до Конституційного Суду України з клопотаннями розглянути питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини двадцятої статті 86 Закону України „Про прокуратуру“ від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII зі змінами (далі – Закон), яким передбачено, що „умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури визначаються Кабінетом Міністрів України“.

На думку авторів клопотань, вказане положення Закону звужує зміст та обсяг прав працівників прокуратури шляхом скасування підстав для перерахунку призначеної пенсії та наділяє Кабінет Міністрів України законодавчими повноваженнями, що призводить до порушення приписів Конституції України.

2. Вирішуючи питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини двадцятої статті 86 Закону, Конституційний Суд України виходить із такого.

2.1. Україна є соціальною, правовою державою (стаття 1 Конституції України).

В Україні визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй; норми Конституції України є нормами прямої дії (стаття 8 Основного Закону України); органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 19 Основного Закону України).

Отже, органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані виконувати свої функції та завдання у спосіб та в межах своєї компетенції, передбачених Конституцією України.

2.2. В Основному Законі України встановлено, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову; органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України (стаття 6).

Згідно з приписами Конституції України єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України; до повноважень Верховної Ради України належить, зокрема, прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85).

Відповідно до частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються, зокрема, основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення; судоустрій, судочинство, статус суддів; організація і діяльність прокуратури (пункти 6, 14).

Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади; до його повноважень належить, зокрема, вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина; забезпечення проведення фінансової політики та політики у сфері соціального захисту; розроблення і здійснення загальнодержавних програм економічного, соціального розвитку України (частина перша статті 113, пункти 2, 3, 4 статті 116 Конституції України).

Конституційний Суд України зазначав, що метою функціонального поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову є, зокрема, розмежування повноважень між різними органами державної влади, що означає самостійне виконання кожним із них своїх функцій та здійснення повноважень відповідно до Конституції та законів України (абзац другий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 8 липня 2016 року № 5-рп/2016).

2.3. Працівник прокуратури, який досяг передбаченого законом віку для припинення повноважень після здійснення професійної діяльності протягом

визначеного строку, набуває право на отримання пенсії. Пенсійне забезпечення таких працівників здійснюється відповідно до статті 86 Закону.

Частина двадцята статті 86 Закону в первинній редакції передбачала низку підстав для перерахунку призначених пенсій. Проте згідно з чинною редакцією оспорюваного положення Закону умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури вже не врегульовуються Законом, а повноваження щодо їх визначення делеговано Кабінету Міністрів України. З огляду на це Конституційний Суд України, перевіряючи на відповідність Конституції України положення частини двадцятої статті 86 Закону, виходить із такого.

У Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, ухваленій на її 724-му засіданні 6 жовтня 2000 року, № Rec (2000)19 зазначено, що „у країнах, у яких прокуратура є незалежною від уряду, держава має вжити ефективних заходів для того, щоб гарантувати закріплення в законі суті й обсягу незалежності прокуратури“ (пункт 14).

Конституційний Суд України у Рішенні від 3 жовтня 2001 року № 12-рп/2001 зазначив, що стале забезпечення фінансування судів з метою створення належних умов для їх функціонування та діяльності суддів, а також, зокрема, органів прокуратури, робота яких тісно пов'язана з діяльністю судів, є однією з конституційних гарантій реалізації прав і свобод громадян, їх судового захисту (абзац п'ятий пункту 4 мотивувальної частини).

Відповідно до частини другої статті 92 Закону України „Про Конституційний Суд України“ Конституційний Суд України вважає за доцільне конкретизувати свою юридичну позицію, викладену в Рішенні від 3 жовтня 2001 року № 12-рп/2001, вказавши, що стале забезпечення фінансування судів з метою створення належних умов для їх функціонування потребує також сталого фінансування органів прокуратури, зокрема, належного соціального захисту їх працівників та осіб, які вийшли на пенсію. Потреба у належному соціальному захисті працівників органів прокуратури впливає з

характеру покладених на них службових обов'язків у зв'язку з виконанням ними функцій держави, є гарантією незалежності їх діяльності у ефективному судовому захисті прав громадян.

Враховуючи міжнародні стандарти діяльності органів прокуратури та юридичні позиції Конституційного Суду України, метою нормативного регулювання, зокрема питань соціального захисту працівників прокуратури, є уникнення втручання інших органів влади в діяльність прокуратури з метою додержання принципу поділу влади та закріплення виключно на рівні закону питань пенсійного забезпечення працівників прокуратури.

До повноважень Кабінету Міністрів України законодавець відніс право визначати умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури без закріплення на законодавчому рівні відповідних критеріїв, чим поставив у залежність фінансування пенсійного забезпечення прокурорів від виконавчої влади. Таке нормативне регулювання призводить до втручання виконавчої влади в діяльність органів прокуратури, а також до недотримання конституційної вимоги щодо здійснення органами державної влади своїх повноважень у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України.

Конституційний Суд України констатує, що питання пенсійного забезпечення прокурорів, у тому числі умови та порядок перерахунку призначених їм пенсій, має визначати Верховна Рада України законом, а не Кабінет Міністрів України підзаконним актом.

Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що „права делегування законодавчої функції парламентом іншому органу влади (у даному випадку Кабінету Міністрів України) Основним Законом України не передбачено. Таке делегування порушує вимоги Конституції України, згідно з якими органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України, а органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у

спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 6, частина друга статті 19 Основного Закону України). До аналогічних висновків Конституційний Суд України дійшов у рішеннях від 9 жовтня 2008 року № 22-рп/2008, від 23 червня 2009 року № 15-рп/2009“ (абзац другий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 20 травня 2010 року № 14-рп/2010).

Отже, Конституційний Суд України дійшов висновку, що оспорюване положення Закону порушує конституційні засади поділу державної влади в Україні на законодавчу, виконавчу і судову, призводить до порушення регулювання основ соціального захисту прокурорів, оскільки за його змістом регулювання порядку перерахунку призначеної пенсії працівникам прокуратури має здійснюватися актом Кабінету Міністрів України, а не законом України. Отже, положення частини двадцятої статті 86 Закону суперечить статті 6, пункту 14 частини першої статті 92 Конституції України.

3. Керуючись частиною першою статті 97 Закону України „Про Конституційний Суд України“, відповідно до якої Конституційний Суд України може встановити у своєму рішенні порядок і строки його виконання, Конституційний Суд України вважає за доцільне вказати такий порядок виконання цього Рішення до врегулювання Верховною Радою України вказаного питання на законодавчому рівні: частина двадцята статті 86 Закону не підлягає застосуванню з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення, натомість застосуванню підлягає частина двадцята статті 86 Закону в первинній редакції:

„20. Призначені працівникам прокуратури пенсії перераховуються у зв'язку з підвищенням заробітної плати прокурорським працівникам на рівні умов та складових заробітної плати відповідних категорій працівників, які проходять службу в органах і установах прокуратури на момент виникнення права на перерахунок. Перерахунок призначених пенсій проводиться з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому настали обставини, що тягнуть за

собою зміну розміру пенсії. Якщо при цьому пенсіонер набув право на підвищення пенсії, різницю в пенсії за минулий час може бути виплачено йому не більш як за 12 місяців. Пенсія працюючим пенсіонерам перераховується також у зв'язку з призначенням на вищу посаду, збільшенням вислуги років, присвоєнням почесного звання або наукового ступеня та збільшенням розміру складових його заробітної плати в порядку, передбаченому частинами другою, третьою та четвертою цієї статті, при звільненні з роботи або за кожні два відпрацьовані роки“.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 151¹, 151², 152, 153 Конституції України, відповідно до статей 7, 32, 36, 65, 67, 74, 84, 88, 89, 91, 92, 94, 97 Закону України „Про Конституційний Суд України“ Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. Визнати таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), положення частини двадцятої статті 86 Закону України „Про прокуратуру“ від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII зі змінами, яким передбачено, що умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури визначаються Кабінетом Міністрів України.

2. Положення частини двадцятої статті 86 Закону України „Про прокуратуру“ від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII зі змінами, визнане неконституційним, втрачає чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.

3. Установити такий порядок виконання цього Рішення:

– частина двадцята статті 86 Закону України „Про прокуратуру“ від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII зі змінами не підлягає застосуванню з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення;

– частина двадцята статті 86 Закону України „Про прокуратуру“ від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII підлягає застосуванню в первинній редакції:

„20. Призначені працівникам прокуратури пенсії перераховуються у зв'язку з підвищенням заробітної плати прокурорським працівникам на рівні умов та складових заробітної плати відповідних категорій працівників, які проходять службу в органах і установах прокуратури на момент виникнення права на перерахунок. Перерахунок призначених пенсій проводиться з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому настали обставини, що тягнуть за собою зміну розміру пенсії. Якщо при цьому пенсіонер набув право на підвищення пенсії, різницю в пенсії за минулий час може бути виплачено йому не більш як за 12 місяців. Пенсія працюючим пенсіонерам перераховується також у зв'язку з призначенням на вищу посаду, збільшенням вислуги років, присвоєнням почесного звання або наукового ступеня та збільшенням розміру складових його заробітної плати в порядку, передбаченому частинами другою, третьою та четвертою цієї статті, при звільненні з роботи або за кожні два відпрацьовані роки“.

4. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим, остаточним та таким, що не може бути оскаржено.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у „Віснику Конституційного Суду України“.

